
Rekenspoor

W. Sweers

uitgeverij Zwijsen Tilburg

Rekenspoor is een programma voor het herkennen, vaststellen en behandelen van rekenproblemen in de gewone basisschool. Het is opgebouwd uit twee delen: deel A voor de groepen drie tot en met begin jaargroep zes; deel B voor de groepen zes, zeven en acht.

Met Rekenspoor proberen wij in de eerste plaats de gebruikers van 'Operatoir Rekenen' te ondersteunen bij hun streven naar zorgverbreding in het rekenonderwijs. Maar ook gebruikers van andere rekenmethoden zullen Rekenspoor goed kunnen benutten, omdat de didactische opbouw is afgestemd op kinderen die ongeacht de rekenmethode die gebruikt wordt, achterstanden bij het rekenen vertonen.

Bij het ondersteunen van kinderen met rekenproblemen worden in het algemeen de volgende stappen gevolgd:

1. Het opsporen of signaleren van kinderen die speciale zorg behoeven.
2. Het diagnostiseren om de achtergronden van die problemen te leren kennen.
3. Het samenstellen van een (be-)handelingsplan voor kinderen die in aanmerking komen voor tijdelijke leerhulp.
4. Het evalueren van de werking van het plan.

De stappen zijn ook in Rekenspoor herkenbaar. Voor het opsporen van kinderen met rekenstoornissen zijn in Rekenspoor A een vijftal signaleringstoetsen opgenomen. De eerste drie gaan over de basisvaardigheden in de getallengebieden nul tot en met twintig en nul tot en met honderd. De vierde gaat over getallenkennis en hoofdrekenen tot duizend; de vijfde over cijferen tot duizend. Deze signaleringstoetsen kunnen gebruikt worden als de leerkracht nog geen goed beeld heeft van de rekenvorderingen in de klas, of als deze er zeker van wil zijn, dat alle kinderen met stoornissen op het gebied van rekenen opgespoord worden.

De rekenachterstanden die kinderen in de bovenbouw oplopen, komen veelal voort uit niet of half begrepen leerstof van de voorafgaande leerjaren. Het voornaamste doel van de signalering in Rekenspoor B is dan ook te weten te komen tot waar het kind met rekenen gekomen is. Het gaat hier vooral om het constateren van rekenachterstanden. Daarom begint Rekenspoor B met twee instaptoetsen, waarmee de beheersing van het rekenen tot duizend getoetst wordt. Als leerlingen in hoge mate hierop uitvallen, worden ze terug verwezen naar Rekenspoor A. Vertonen de kinderen in mindere mate uitval, dan worden ze voor reteaching doorverwezen naar het eerste hoofdstuk basisvaardigheden van Rekenspoor B. Dit hoofdstuk omvat de getallenkennis en hoofdbewerkingen met hele getallen tot duizend. Het is als het ware een samenvatting van de inhoud van deel A. Voor het rekenen met hele getallen boven de duizend, breuken,

kommagetallen, geldrekenen, procenten, verhoudingen, meten en tijd zijn in de daarop betrekking hebbende hoofdstukken afzonderlijke signaleringstoetsen opgenomen. Deze verwijzen naar de modules die voor het betreffende leerstofonderdeel zijn ontwikkeld. Onder een module verstaan we een afgeronde leerstofeenheid, bestaande uit een pakketje van gemiddeld tien werkbladen met daarbij behorende mondelinge oefeningen.

In deel B zitten dus geen mogelijkheden tot ander diagnostisch onderzoek ingebouwd tussen de signaleringstoets en het behandelingsprogramma. Dit is in deel A wel het geval. In deel A geven de resultaten van de signaleringstoetsen aan, welke kinderen achterstanden dreigen op te lopen en bij welke leerstofonderdelen dat het geval is. De signaleringstoetsen geven echter weinig informatie over de achtergrond van de achterstand. Om dit te achterhalen, is nader diagnostisch onderzoek nodig, dat antwoord moet geven op vragen als:

- Mist het kind de benodigde voorkennis?
- Is het vooral een gebrek aan inzicht, of ligt het meer aan ontoereikende rekenvaardigheid?
- Hoe staat het kind tegenover rekenen?

Voor dit doel zijn in deel A per hoofdstuk diagnostische peilingen opgenomen. Deze peilingen zijn per thema beschreven. Een thema is een gedeelte van een leerstofonderdeel. Sommen als $7 + 8$ of $13 - 8$, waarbij het tiental overschreden wordt, horen tot een thema. Als kinderen problemen hebben met de diagnostische peilingen die tot zo'n thema behoren, is dit een aanwijzing voor de behandeling. Dezelfde thema's waarin de peilingen zijn onderverdeeld, vinden we terug in het behandelingsplan dat op de peilingen volgt.

Op grond van de gegevens uit de signaleringstoetsen en/of diagnostische peilingen maakt de leraar een keuze uit de oefeningen die in het behandelingsplan van Rekenspoor worden beschreven. In deel A staat bij de behandeling het mondelinge contact tussen leraar en leerling centraal. Bij iedere oefening sluiten schriftelijke opdrachten aan, die bedoeld zijn ter verwerking van hetgeen mondeling behandeld is.

In deel B ligt de nadruk veel meer op reteaching dan op remedial teaching en er ligt ook een zwaarder accent op schriftelijke verwerking. Via de eerder genoemde afzonderlijke signaleringstoetsen per leerstofonderdeel worden één of meer modules aangeboden als centraal deel van het reteachingsprogramma.

Voor de evaluatie van de tijdelijke leerhulp kunnen weer de signaleringstoetsen, of delen daarvan, afgenomen worden.

De didactische opbouw van Rekenspoor verschilt op een aantal punten van een gewone rekenmethode:

- Rekenspoor gebruikt kleinere leerstappen dan in de klassikale didactiek het geval is.
- Vooral de nieuwere rekenmethoden proberen kinderen een rekenopgave langs verschillende invalshoeken te laten beschouwen, of op verschillende manieren te laten oplossen. Rekenspoor doet dit niet. Voor iedere rekenopgave wordt één oplossingsmethode aangeboden.
- De rekenstof wordt op eenvoudige wijze aangeboden. Dit omdat zwakke rekenaars gemakkelijk de draad kwijt raken als te veel verschillende dingen ineens worden aangeboden.
- De werkbladen zijn volgens kleine leerstappen opgebouwd, en per werkblad

- wordt slechts van een beperkt aantal oefenvormen gebruik gemaakt.
- Rekenspoor kan in delen gebruikt worden. Niet alle onderdelen hoeven afgewerkt te worden, hoewel het zelden effectief zal zijn om één enkel werkblad aan te bieden. Daarom worden op zichzelf staande afgeronde series werkbladen aangeboden.

Rekenspoor is slechts één van de bouwstenen voor zorgverbreding rekenen. Het programma biedt alleen een didactische aanpak voor rekenproblemen. Tenminste even belangrijk is echter de pedagogische aanpak. Rekenspoor vraagt dat de leraar zelf deze component in zijn handelingsplan integreert.